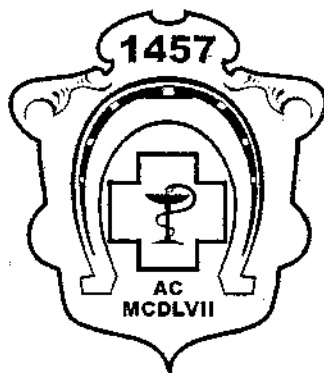

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
імені С.З. ГЖИЦЬКОГО**

заснований у 1998 році

**Scientific Messenger
of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj**

Том 10, № 3 (38)

Частина 2

Львів – 2008

УДК 378.14

Ощипок І.М., к.т.н., доцент, ©

Кравців Р.Й., академік УААН, професор,

Паска М.З., к.вет.н. доцент

Варивода Ю.Ю., к.т.н. доцент

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З.Гжицького

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЇЇ ФОРМИ І ВИДИ

У статті розглянуто види навчання, висвітлені навчальні проблеми, форми організації навчання.

Ключові слова: пояснювально-ілюстративне навчання, проблемне навчання, основні навчальні проблеми, програмоване навчання.

У всі епохи способи навчання формувались на різних поглядах і завданнях, що визначали навчальний процес, специфічний для кожного суспільства, конкретних умов його життя, тенденцій у теорії та практиці навчання. Так, у середні віки склався догматичний вид навчання. Суть навчання вбачали у механічному заучуванні учнями догматів. Від учнів вимагали лише відтворення навчального матеріалу, нікого не цікавило, чи розуміють вони те, що заучують. Така система не сприяла їх розумовому розвитку, не пробуджувала інтересу до знань.

Розвиток виробництва і суспільний прогрес зумовили появу пояснювально-ілюстративного навчання, яке передбачає спершу усвідомлення, розуміння матеріалу, а відтак ілюстрованого вивчення його. Таке навчання розвиває не лише пам'ять, а й спостережливість, мислення. Пояснювально-ілюстративне навчання забезпечує сприймання студентами навчальної інформації з одночасним її узагальненням, засвоєнням понять, законів, теорій. Мета практичних вправ – поглиблення і закріплення знань, формування умінь і навичок, застосування їх у нових ситуаціях. Вони передбачають і самоконтроль ефективності засвоєння матеріалу, повторення вивченого. Цей вид навчання орієнтує на репродуктивне засвоєння знань, умінь і навичок та забезпечує всебічне і конкретне засвоєння навчальної інформації й оволодіння способами практичної діяльності. Найефективніший цей вид навчання у тому разі, коли зміст навчального матеріалу має переважно інформаційний характер, є описом способів практичних дій і надто складний для того, щоб студенти здійснювали самостійний пошук знань, є принципово новим, через що у студентів відсутні опорні знання для вирішення проблемних ситуацій. Пояснювально-ілюстративне навчання забезпечує швидке засвоєння навчальної інформації, формування знань, умінь і навичок, що унеможливує прогалини в знаннях, особливо у слабо встигаючих студентів; колективний характер засвоєння знань

дає змогу виявити типові помилки і орієнтувати студентів на їх усунення. Однак воно не передбачає самостійного пошуку у процесі оволодіння знаннями, не сприяє підготовці людей із творчим мисленням, здатних самостійно вирішувати творчі пізнавальні завдання.

Проблемне навчання передбачає послідовні й цілеспрямовані пізнавальні завдання, які студенти, розв'язуючи під керівництвом викладача, активно засвоюють нові знання. Використання теоретичних та експериментальних завдань само по собі ще не робить навчання проблемним. Завдання стає пізнавальною проблемою, якщо воно потребує роздумів над проблемою, викликає у студентів пізнавальний інтерес, опирається на попередній досвід.

За галуззю і місцем виникнення розрізняють такі навчальні проблеми:

предметна – виникає в межах одного предмету і розв'язується засобами та методами цього предмету; міжпредметні – виникають у навчальному процесі в результаті міжпредметних зв'язків і зв'язку навчання з життям, вирішуються методами різних предметів; аудиторні (лекція, практична) – умовно їх можна назвати навчальними, виникають безпосередньо під час занять, вирішуються колективно або індивідуально під керівництвом викладача; позааудиторні – виникають у процесі виконання самостійних завдань у позааудиторній роботі, в життєвому досвіді студентів, вирішуються переважно індивідуально.

Залежно від ролі в навчальному процесі проблеми поділяють на: основні – на початку заняття викладач ставить основну проблему і тему, яка активізує пізнавальну діяльність студентів щодо всього матеріалу. Нерідко це єдина проблема, розв'язання якої забезпечує успішне вивчення всієї теми; допоміжні – основна проблема інколи непосильна для самостійного розв'язання, тому викладач ділить матеріал на частини і ставить допоміжні проблеми. Це дає змогу не лише поетапно вирішувати проблему, а й формує самостійність.

Щодо способів розв'язання виділяють такі проблеми: фронтальна – проблема, яку ставлять перед усією аудиторією і вирішують зусиллям усіх студентів; групова – вирішується окремо групою студентів. Групи можуть розв'язувати одну загальну або кожна свою окрему проблему; індивідуальна – проблема, яку ставить сам студент або викладач, але, як правило, вирішує студент самостійно.

Важливий компонент проблемного навчання – проблемна ситуація, тобто ситуація, для оволодіння якою студент або колектив мають знати і застосовувати нові для себе знання чи способи дії. Проблемні ситуації створюють різними способами. Зіткнення студентів з життєвими явищами, факторами, які потребують теоретичного обґрунтування. Використання навчальних і життєвих ситуацій. Такі ситуації виникають під час виконання студентами практичних завдань в навчальному закладі, вдома. Відмінність цього способу в тому, що він потребує нових знань. Прикладом може бути будь-яка дослідна робота студентів.

Спонуканням студентів до аналізу, фактів і явищ дійсності, зіткненням їх із життєвими уявленнями та науковими поняттями про ці фактори.

Спонування студентів до порівняння, зіставлення, протиставлення фактів, явищ, правил, дій, внаслідок яких виникають проблемні ситуації. Ознайомлення студентів з факторами, які на перший погляд не мають пояснення, що в історії науки зумовило постановку наукових проблем.

У практиці проблемного навчання, залежно від рівня самостійності студентів можна мати кілька видів. Перший вид передбачає, що викладач, створивши проблемну ситуацію, повідомляє готові висновки науки, не розкриваючи шляхів розв'язання проблеми. Активність студентів стимулюється створенням проблемних ситуацій.

Другий вид проблемного виду ефективніший. Суть його в тому, що, створюючи проблемну ситуацію, викладач дає студентам фактичний матеріал для аналізу, порівняння, зіставлення й розкриває логіку вирішення проблеми в історії науки.

Кожному виду проблемного навчання відповідає певний метод: першому – проблемний виклад знань (викладач розподіляє „ембріологію істини”, конкретної науки, демонструє еталон проблемного мислення); другому – частково науковий (викладач створює проблемну ситуацію, сам формує проблему та залучає студентів до її розв'язання); пошуковий (викладач створює проблемну ситуацію, формулює проблему, а студенти розв'язують її самостійно); третьому – дослідницький (студенти самі визначають проблему, формулюють і вирішують її).

Проблемне навчання – один із засобів розвитку розумових сил студентів, їх самостійності та активності, творчого мислення. Воно забезпечує міцне засвоєння знань, робить навчальну діяльність захоплюючою, оскільки вчить долати труднощі. Але проблемне навчання потребує тривалого часу на вивчення навчального матеріалу, недостатньо ефективно щодо формування практичних умінь і навичок, дає невисокий результат при засвоєнні нового матеріалу, коли самостійний пошук недоступний студентам.

Програмоване навчання – один із різновидів репродуктивного підходу до навчання. Передбачає використання спеціальних навчальних програм.

Під терміном „програмоване навчання” розуміють передусім особливу, цілеспрямовану організацію навчального процесу.

Для реалізації програмованого навчання використовують спеціальні програмовані підручники і навчальні машини.

Позитивним у програмованому навчанні є: відділення головного, істотного в навчальному матеріалі; забезпечення оперативного контролю за процесом засвоєння знань; логічна послідовність у засвоєнні знань, що дає змогу в оптимальному темпі здійснювати самоконтроль, індивідуалізувати навчання.

Водночас програмоване навчання може звести роль викладача до інструктора, збіднює можливості розвитку творчості студентів.

Основною організаційною формою навчання в сучасному навчальному закладі є аудиторні заняття.

Аудиторні заняття – форма організації навчання, за якої працює викладач з групою студентів постійного закладу, одного віку й рівня підготовки впродовж певного часу й відповідно за розкладом.

Аудиторні заняття мають такі особливості:

- є завершеною та обмеженою в часі частиною навчального процесу, під час якого розв'язуються певні навчально - виховні завдання;
- кожне аудиторне заняття включається в розклад і регламентується в часі та за обсягом навчального матеріалу;
- на відміну від інших форм організації навчання є постійною формою, що забезпечує систематичне засвоєння студентами знань, умінь і навичок;
- відвідування аудиторних занять обов'язкове для всіх студентів, тому вони вивчають систему знань, поділених погодинно, в певній логіці;
- є гнучкою формою організації навчання, яка дає змогу використовувати різні методи, організовувати фронтальну, групову та індивідуальну навчальну діяльність студентів;
- спільна діяльність викладача і студентів, а також спілкування великої сталої групи студентів створює можливості для згуртування колективу;
- сприяє формуванню пізнавальних якостей, особливостей, активності, самостійності, інтересу до знань, а також розумовому розвитку студентів.

За способом проведення виділяють: аудиторні заняття – лекції; лабораторно-практичні; диспути; самостійна робота студентів.

Під час будь-якого типу аудиторного заняття викладач застосовує різні види навчальної роботи: фронтальну, групову, парну та індивідуальну.

При фронтальній роботі викладач ставить проблемні запитання або пізнавальні завдання, у вирішенні яких беруть участь усі студенти. Вони пропонують різні варіанти розв'язання, перевіряють їх, обґрунтовують, розвивають найвдаліші форми. Викладач керує колективним пошуком студентів, спрямовує їх пізнавальну активність. Така робота забезпечує одночасне керівництво всіма студентами. Водночас вона недостатньо враховує індивідуальні особливості студентів, зокрема темп їхньої навчально-пізнавальної діяльності, рівень попередньої підготовленості. При груповій роботі завдання полягає у спільних зусиллях студентів щодо вирішення поставлених викладачем завдань: спільне планування роботи, обговорення і вибір способів розв'язання навчально-пізнавальних завдань: спільне планування роботи, обговорення і вибір способів розв'язання навчально-пізнавальних завдань, взаємодопомога та співпраця, взаємоконтроль і самооцінка. Студентів ділять на групи по 4-6 осіб. Групи формують з однаковим або із змішаним складом студентів за успішністю. Перші можуть виконувати диференційовані завдання, другі – однакові.

Перевага групової форми навчальної діяльності – в можливості урахування навчальних інтересів, студентів, кооперування їх навчально-пізнавальної діяльності, взаємоконтролю за її результатами.

Недоліки – пасивність окремих студентів, можливість списувати. При парній роботі передбачається допомога сильного студента слабшим і взаємодопомогу.

Головна перевага в парній організації навчальної праці взаємонавчання і взаємоконтроль. При індивідуальній роботі важливим моментом у процесі навчання є індивідуальний підхід до студентів. Існують такі способи індивідуалізації навчання; під час пояснення нового матеріалу викладач зважає на студентів, для яких він може бути незрозумілим; під час самостійної роботи частіше консулює відстаючих студентів, допомагає їм; індивідуалізує самостійне завдання. Ця форма роботи дає змогу враховувати темпи роботи кожного студента, його підготовленість, створює можливості для диференціації завдань, контролю й оцінювання результатів, забезпечуючи відносну самостійність, але потребує значних затрат часу і зусиль.

Підготовка до аудиторного заняття будь-якого типу передбачає дотримання педагогом певних вимог – організаційних, дидактичних, психологічних, етичних і гігієнічних.

Дидактика (теорія освіти і навчання) виходить з таких аспектів ефективності заняття: керування пізнавальною діяльністю студентів на основі закономірності принципів навчання; напружена, досконало організована й результативна пізнавальна діяльність студентів; ретельна діагностика причин, що впливають на якість занять творчий підхід до розв'язання нестандартних завдань відповідно до наявних умов та можливостей; обґрунтований вибір, доцільне застосування необхідного і достатнього для досягнення мети комплексу дидактичних засобів; диференційований підхід до окремих груп студентів; ефективне використання кожної робочої хвилини на занятті; атмосфера демократизму, змагання, діловитості, дружнього спілкування, стимулювання навчальної діяльності.

Актуальною є проблема розвитку у студентів пізнавальних інтересів, виховання потреби в знаннях і самоосвіті, формування вміння працювати з джерелами наукової інформації, відбирати необхідну для свого загального розвитку і майбутньої професійної діяльності.

Великої ваги набула проблема активізації пізнавальної діяльності на заняттях з використанням активних методів навчання, виконання студентами різних видів самостійної роботи, творчих і дослідницьких завдань.

Пошуки творчих форм навчання покликали до життя нові види занять, відмінні від планових.

Серед них: ділові гри; прес-конференції; КВК; змагання; консиліуми; твори; винаходи; заміни.

Для них характерні: максимальна щільність, насиченість різними видами пізнавальної діяльності, запровадження самостійної діяльності студентів.

Використання програмованого і проблемного навчання, здійснення міжпредметних зв'язків, усунення перевантаженості студентів.

Цікавими для теорії та практики є власне нестандартні заняття, для яких характерне таке структурування змісту й форми, яке викликає передусім інтерес в студентів і сприяє їх оптимальному розвитку та вихованню. До них відносять: інтегровані заняття, на яких матеріал кількох тем подають блоками; міжпредметні заняття, які ставлять за мету „Списувати” споріднений матеріал кількох предметів, театралізовані уроки, які проводяться у межах чинних програм, відведеного навчальним планом часу.

Таким чином, у статті розглянуті види навчання, висвітлені навчальні проблеми, форми організації навчання. Матеріал статті доцільно використовувати при підготовці до занять з студентами.

Література

1. Карташов П.Й. Внедрение рекомендаций педагогической науки в практику. – М., 1984.- 232с.
2. Педагогічний пошук / За ред. В.Ф.Беха.- К.,1989.- 178с.
3. Подымов Л.С. Подготовка учителя к инновационной деятельности.- М., 1995. – 184
4. Радченко Й.П.НОТ учителя.- М., 1982.- 96с.
5. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогических инноваций: Опыт разработки теории инновационных процессов образования. – М., 1991.- 236с.

Summary

**Oshchypok I.M., Kravtsiv R.J., Paska M.Z., Varyvoda Y.Y.
ORGANIZATION OF STUDSES OF STUDENTS OF ITS FORM
AND KINDS**

In the articles considered kinds studies, lighted up educational problems, forms of organization of studies. It is expedient to use material of the article for preparation to reading with students.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2008